

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д-р Тодор Стефанов Недев,

Университет за национално и световно стопанство - София, катедра „Финанси”,
научната специалност 05.02.05 „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка”,
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор ”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: Моника Артман

**Тема: УПРАВЛЕНИЕ НА ЕФЕКТИВНОТО РАЗВИТИЕ НА
ИНВЕСТИЦИОННА ДЕЙНОСТ В ПОЛША.**

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 184 от 22.11. 2021 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси доц. д-р Григорий Вазов съм определен за член на научното жури за провеждане на процедура за защита на дисертационен труд на тема УПРАВЛЕНИЕ НА ЕФЕКТИВНОТО РАЗВИТИЕ НА ИНВЕСТИЦИОННА ДЕЙНОСТ В ПОЛША за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика. Автор на дисертационния труд е Моника Артман – докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване” във Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ) – София

Предадените за оценка материали включват документи по представения опис:

Filename	Filesize
Materiali po zashtita_Monika Artman/Autoreferat- VUZF Sofia - Monika Artman.docx	197,345
Materiali po zashtita_Monika Artman/Avtoreferat_BG.doc	313,856
Materiali po zashtita_Monika Artman/cv EN.docx	16,922
Materiali po zashtita_Monika Artman/Monografia 03.05- Monika Artman- jkbprint.pdf	3,113,430
Materiali po zashtita_Monika Artman/publ1.pdf	7,833,274
Materiali po zashtita_Monika Artman/publ2.pdf	7,685,464
Materiali po zashtita_Monika Artman/publ3.pdf	10,426,564
Materiali po zashtita_Monika Artman/publ4.pdf	13,002,648
Materiali po zashtita_Monika Artman/Дисертация _ Моника Артман.doc	2,685,440
Materiali po zashtita_Monika Artman/Заповед_184_22.11.21_Моника Артман_научно жури_защита.docx.pdf	1,597,630

Докторантката е приложила 6 публикации и 1 монография. Не е приложена диплома за висше образование, но в CV е посочено, че е завършила: Rzeszów University of Technology, major: Management and Marketing, specialization: business management - enterprise management, master's degree.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Моника Артман е родена през 1978 г. Специалност **магистър** придобива през 2003 г. в Технологичен университет в Жешув, специалност: Мениджмънт и маркетинг, Провежда и специализация: бизнес мениджмънт - управление на предприятието. През 2006 - 2009 г. се обучава в Учителски колеж по чужди езици в Ярослав под егидата на Ягелонския университет в Краков, специалност: английски език. Описаният професионален опит е както следва:

- **2012- до момента** Академичен преподавател във Висшето социално и икономическо училище в Пшеворск
- **2012- до момента** Квалифициран преподавател по професионални предмети и английски език в Образователен център гр Пшемисл
- **2009-до момента** Изпитващ на Регионалната изпитна комисия в Краков за изпити, потвърждаващи професионална квалификация по икономически професии
- **2004-до момента** Дипломиран учител по професионални предмети по професионално и продължаващо обучение Образователен център No 2 в Пшемишл
- **2003- 2005 г.** Учител по професионални предмети в група „Обслужване, хотелиерство и Кетъринг училища в Пшемишл

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

В първия раздел (*така е наречено в автореферата, а в дисертацията е глава 1.*), със заглавие „*Теоретико-методологични подходи за управление на ефективността на инвестиционната дейност*“ се изследва генезисът на инвестиционната дейност, икономическата същност на инвестициите и инвестиционната дейност, методическите подходи за оценка на ефективността на инвестиционната дейност. Приема се за доказано, че *“инвестиционната дейност е съвкупност от взаимосвързани действия на всички субекти на инвестиране в единен пространствено-времеви континуум. Универсалността и многокомпонентната структура на понятието „инвестиционна дейност“ води до наличието на противоречия и несъгласуваност в използването на научни подходи, с които учените оперират, за да разкрият неговото съдържание и същност. Извършен е критичен анализ на тълкуването на това понятие в чуждестранни и местни научни източници, което помогна да се идентифицират най-активно използваните подходи, като: ИД като система за управление; ИД като подсистема; ИД като процес-действие; ИД като инструмент.”*

Направен е опит за реалистична оценка на ефективността на инвестиционната дейност, разграничени са видовете ефективност, *“...чиито класификационни признаци са от практическо значение при вземането на ефективни управленски решения”* според авторката.

Авторът предлага *“да се класифицират инвестиционните дейности въз основа на „естеството на въздействието върху сигурността“”* стр.64

Определено схемата за оценка на ефекти от инвестиционната дейност върху националната сигурност е важен момент в изследването.

Във втора глава *„Оценка на ефективността на инвестиционната дейност и анализ на инвестиционния климат за чуждестранни инвеститори в Полша“* са анализирани условията за развитие на инвестиционната дейност в Полша, макроикономическа оценка на инвестиционната привлекателност на Полша и анализ на инвестиционната дейност на чуждестранни инвеститори в Република Полша.

Направен е SWOT анализ за целите на общ модел за параметрична идентификация на външните аспекти на инвестиционната дейност и се стига до следният основен извод: *“... икономическите и политическите фактори са от най-голямо значение за развитието на инвестиционната дейност в икономическото пространство на Полша. По-специално, в класирания списък следните позиции заемат най-голям дял: намаляване на инвестиционните възможности поради намаляване на финансирането от ЕС (1,00); повишени рискове и заплахи за икономическата сигурност поради „слабия“ надзор върху действията на инвеститорите (0,84); чести промени в законодателството (0,8); липса на диалог между правителството и инвеститорите (0,37).”*

Направената количествена оценка на основните фактори позволява на авторката да развие препоръки за определяне на минимални прагове и насоки за регламентиране на бъдеща държавна намеса в инвестиционния процес.

Правени са сравнителни анализи за различни периоди:

- В световен мащаб Полша през анализирания период от 2000 до 2015 г. средно инвестира 0,82% от всички преки чуждестранни инвестиции.;
- Освен това за 8 години, от 2008 до 2016 г., БВП нараства с 32,4%,
- Графика 2.4. обхваща период 2006-2016 г.
- Графика 2.5. обхваща период 2000-2017 г.
- Графика 2.6. обхваща период 2012-2017 г.
- Графика 2.8. обхваща период 2016-2017 г.
- Графика 2.12. обхваща период 1995-2016 г.
- Таблица 2.10 е за периода 2013-2017 г.
- Графика 2.13. обхваща период 2000-2015 г.

Данните за различни периоди по принцип създават предпоставки за сравняване на неотнормирани тенденции и трендове, но тук те са използвани разумно и не объркват логиката на направените изводи в изложението.

В третия раздел *„Организационни и управленски инструменти за повишаване на ефективността на инвестиционната дейност в Полша“* се представят инструментите и най-добрите практики за повишаване на инвестиционната активност в Полша. Направен е

извода, че *“...успешното развитие на инвестиционния пазар, не е възможно без държавна намеса. Степената, формите и методите на такава намеса трябва да бъдат включени в инвестиционната политика на държавата и в нейната лабилност към изискванията за адекватен отговор на външни промени от различно естество.”*

Подчертано е, че *“... Схемата на стратегията за развитие на ИД на макро ниво е разработена по основната методология на Харвардското бизнес училище”*

Цитираните формули в Таблица 1.1. по източници 41 и 42 не са от първоизточника, но все пак и двата източника са на руски език.

Сравнението на стр. 53. с финансови опции от типа Call е неточно и неуместно.

На стр. 57 ефективност и рентабилност на инвестициите са използвани като синоними - има ли разлика според автора?

Общата оценка на дисертационния труд е добра. Изложението е логично подредено, а авторската теза е ясно изложена и аргументирана.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Могат да бъдат открити няколко приносни моменти:

4.1. “За пръв път:

- предлага се въвеждане във видовата класификация на ефективността на инвестиционната дейност на признака „по предмет на оценка на инвестиционната дейност”.

Тезата е развита в приложената монография на автора и вече е предложена за публично обсъждане и научни дискусии.

4.2. “Усъвършенствано:

- модел на параметрична идентификация на външните аспекти на инвестиционната дейност чрез използване на PEST (STEP) анализ като структурен компонент на SWOT анализа.

- схема за разработване на стратегия за развитие на инвестиционната дейност на макро ниво по основната методология на Харвардското бизнес училище.”

Предложената Схема за разработване на стратегия и Моделът за параметрична идентификация са добре аргументирани и насочени към практическо използване, т.е. прилагане на модела от полската държавна администрация, макар че правителствата по света рядко демонстрират склонност за приемане на нови модели дори и направените по основната методология на Харвардското бизнес училище.

4.3. “Стратегията за развитие на инвестициите трябва да се основава на:

- сложност, т.е. обективна оценка на всички аспекти на инвестиционната сфера;

-системност, т.е. идентифициране и отчитане на съвкупността от външни и вътрешни фактори, влияещи върху формирането на инвестиционните потоци в икономическото пространство на Полша;

- приоритетът на поставяне на цели и решаване на задачи в съответствие с държавните интереси, т.е. ключови позиции в националната стратегия за инвестиционно развитие трябва да бъдат дейности, насочени към подобряване на инвестиционния климат;

-оптималност на риска, т.е. предприемане на необходимите мерки, насочени към предотвратяване на нарастването на рисковете и заплахи, както и прагови стойности на показателите за национална икономическа сигурност.”

Очертани са четири основни характеристики, които са задължителни според автора, за разработване на Стратегия за развитие на инвестициите, която да дефинира и аргументира прагови стойности на показателите за национална и икономическа сигурност на Полша.

4.4. “Бяха доразвити:

-тълкуване на понятието "инвестиционна дейност" в контекста на две позиции - в широк и тесен смисъл.

-механизъм на инвестиционната политика на държавата. Установено е, че в условията на съвременни външни ефекти внедряването на ефективна ИД в икономическото пространство на страната, както и успешното развитие на инвестиционния пазар, не е възможно без държавна намеса. Степента, формите и методите на такава намеса трябва да бъдат включени в инвестиционната политика на държавата и в нейната лабилност към изискванията за адекватен отговор на външни промени от различно естество. В тази връзка е предложена структурно-динамична схема за организиране на управлението на развитието на инвестиционната дейност в Полша.”

Тълкуването на понятието “инвестиционна дейност” е добре направено и е важна част от направеното изследване, за да е ясна позицията на автора по това ключово за докторската теза понятие. Очертаният Механизъм на инвестиционна политика на държавата представя общата логика за развитие на инвестиционния пазар и е обоснована необходимостта от регламентирана държавна намеса при поява на нежелани ефекти. За тази цел е предложена и Структурно-динамична схема.

4.5. “Практическото значение на получените резултати е, че основните положения и заключения, изложени в дисертацията, са доведени до нивото на методически разработки и практически препоръки, чието изпълнение ще допринесе за прилагането на предложените области на регулиране на ефективността на инвестиционната дейност в Полша.”

Направените заключения са теоретично верни, а формулираните препоръки и методически разработки биха били използвани за дефиниране на прагови показатели при желание от полската администрация. Но държавните регулации в инвестиционната дейност винаги имат и политическа украса. Има достатъчно примери по света за проява на лобистки

интереси, които също могат да са в интерес на националната сигурност и устойчивост на националните пазари.

Като **основен извод**, ще посоча, че направените предложения представят ясна логика за действията и възможните мерки за регулация на инвестиционната дейност в Полша, но практическата им реализация винаги ще зависи от нагласата на държавните органи, овластени да поддържат и контролират тази регулация.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

В **Списък с научни публикации** са посочени: 5 броя в научни списания, 1 монография и 1 доклад в Научно-практически конференции.

Заглавията на посочените публикации са свързани с темата на дисертацията и представят различни части от основната теза на докторантката. Това ми дава основание да направя извод, че основните изводи от докторската теза са вече публикувани и предложени за научно обсъждане и дискусии.

6. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Считам, че минималните национални изисквания са изпълнени.

7. Автореферат

Авторефератът отразява пълно направеното изследване и отговаря на изискванията.

8. Критични забележки и препоръки

Критичните бележки съм изложил в коментара си по отделните глави.

Пожелавам на докторантката да успее да убеди държавните власти в Полша, че представените модели и схеми от докторската теза имат практическа стойност и да участва в разработването на следващата Стратегия за развитие на инвестиционната дейност в Полша.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение считам, че представеният за защита дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав и доказва способността на Моника Артман да формулира и изследва актуален научен проблем, както и да изведе значими за икономическата теория и практика теоретични и приложни приноси. Предлагам

на уважаемото научно жури да присъди на Моника Артман образователната и научна степен „доктор”.

29.12. 2021 г.

София

Рецензент:

(проф. д-р Тодор Недев)